

KAMIL ANTONÓW, KRZYSZTOF W. BARAN, TOMASZ DURAJ  
ZBIGNIEW GÓRAL, ANNA KOSUT, ZDZISŁAW KUBOT  
TADEUSZ KUCZYŃSKI, ELIZA MAZURCZAK-JASIŃSKA  
JACEK MĘCINA, JERZY ONISZCZUK, ANDRZEJ PATULSKI  
MICHAŁ SKĄPSKI, ANDRZEJ M. ŚWIĄTKOWSKI, KRZYSZTOF WALCZAK  
MIROŚLAW WŁODARCZYK, TERESA WYKA, ALINA WYPYCH-ŻYWICKA

# SYSTEM PRAWA PRACY

TOM VII

ZATRUDNIENIE  
NIEPRACOWNICZE

REDAKCJA NAUKOWA

KRZYSZTOF W. BARAN



LEX

a Wolters Kluwer business

KAMIL ANTONÓW, KRZYSZTOF W. BARAN, TOMASZ DURAJ  
ZBIGNIEW GÓRAL, ANNA KOSUT, ZDZISŁAW KUBOT  
TADEUSZ KUCZYŃSKI, ELIZA MAZURCZAK-JASIŃSKA  
JACEK MĘCINA, JERZY ONISZCZUK, ANDRZEJ PATULSKI  
MICHAŁ SKĄPSKI, ANDRZEJ M. ŚWIĄTKOWSKI, KRZYSZTOF WALCZAK  
MIROŚLAW WŁODARCZYK, TERESA WYKA, ALINA WYPYCH-ŻYWIKA

# SYSTEM PRAWA PRACY

TOM VII

ZATRUDNIENIE  
NIEPRACOWNICZE

REDAKCJA NAUKOWA

KRZYSZTOF W. BARAN

Zamów książkę w księgarni internetowej

**proinfo.pl**  
księgarnia internetowa



**LEX**

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2015

Recenzent  
*Prof. dr hab. Grzegorz Goździewicz*

Wydawca  
*Magdalena Stojek-Siwińska*

Redaktor prowadzący  
*Joanna Maź*

Opracowanie redakcyjne  
*Katarzyna Świerk-Bożek*

Łamanie  
*Wolters Kluwer*

Indeks rzeczowy  
*Piotr Sekulski*

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.



SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ  
Więcej na [www.legalnakultura.pl](http://www.legalnakultura.pl)  
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by  
Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN: 978-83-264-8225-0

Wydane przez:  
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich  
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33  
tel. 22 535 82 19  
e-mail: [ksiazki@wolterskluwer.pl](mailto:ksiazki@wolterskluwer.pl)

[www.wolterskluwer.pl](http://www.wolterskluwer.pl)  
księgarnia internetowa [www.profinfo.pl](http://www.profinfo.pl)

## O AUTORACH

### **dr hab. Kamil Antonów**

Profesor Uniwersytetu Opolskiego; kierownik Zakładu Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego na Wydziale Prawa i Administracji UO; autor wielu publikacji z zakresu prawa zabezpieczenia społecznego poświęconych w szczególności teoretycznym zagadnieniom wyodrębnienia tej dyscypliny prawniczej, nowemu systemowi emerytalnemu oraz postępowaniom w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych; członek Polskiego Stowarzyszenia Ubezpieczenia Społecznego.

### **prof. dr hab. Krzysztof W. Baran**

Kierownik Katedry Prawa Pracy i Polityki Społecznej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego; autor lub współautor ponad dwustu publikacji naukowych z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w tym kilkunastu monografii, komentarzy i podręczników.

### **dr hab. Tomasz Duraj**

Adiunkt w Katedrze Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego; autor ponad 40 publikacji naukowych z zakresu prawa pracy, w tym dwóch monografii. Specjalizuje się w problematyce indywidualnego stosunku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji prawnej pracowników zajmujących stanowiska kierownicze. Drugim nurtem zainteresowań badawczych autora jest zagadnienie nietypowych form zatrudnienia, zwłaszcza zaś pracy na własny rachunek.

### **prof. dr hab. Zbigniew Góral**

Kierownik Katedry Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego; autor ponad 140 publikacji, w tym autor lub współautor kilkunastu monografii oraz komentarzy.

### **dr hab. Anna Kosut**

Adiunkt w Zakładzie Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; radca prawny; autorka i współautorka kilkudziesięciu opracowań z zakresu indywidualnego prawa pracy, prawa rynku pracy oraz zatrudnienia penalnego.

**prof. dr hab. Zdzisław Kubot**

Pracownik zatrudniony w Instytucie Prawa Cywilnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; autor publikacji z zakresu prawa pracy, prawa medycznego, prawa grup kapitałowych oraz prawa sportowego.

**prof. dr hab. Tadeusz Kuczyński**

Kierownik Zakładu Prawa Pracy na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; autor lub współautor wielu opracowań naukowych z zakresu prawa pracy i prawa stosunków służbowych.

**dr Eliza Mazurczak-Jasińska**

Adiunkt w Zakładzie Prawa Pracy na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; autorka publikacji naukowych z zakresu prawa pracy, prawa stosunków służbowych i prawa ubezpieczeń.

**dr hab. Jacek Męcina**

Prawnik i polityk społeczny. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół problematyki prawa pracy, stosunków pracy i dialogu społecznego oraz polityki zatrudnienia i polityki rynku pracy. Jest profesorem Uniwersytetu Warszawskiego zatrudnionym w Instytucie Polityki Społecznej UW; członek rady programowej dwumiesięcznika „Zarządzanie Zasobami Ludzkimi” i kwartalnika „Dialog Społeczny”, członek kolegium redakcyjnego czasopisma „Polityka Społeczna”; autor ponad 100 książek, artykułów i opracowań z zakresu prawa pracy, stosunków pracy, dialogu społecznego oraz polityki zatrudnienia i rynku pracy.

**prof. dr hab. Jerzy Oniszczyk**

Profesor zwyczajny w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie; autor ponad dwudziestu książek i ponad stu artykułów w większości poświęconych problematyce orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego, zagadnieniom ogólnoprawoznawczym, a także prawom socjalnym.

**dr hab. Andrzej Patulski**

Profesor Uniwersytetu Warszawskiego; kierownik Zakładu Socjno-Prawnych Problemów Zatrudnienia na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego; wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie; radca prawny; autor kilkudziesięciu książek i artykułów z zakresu prawa pracy i prawa handlowego publikowanych zarówno w kraju, jak i za granicą.

**dr hab. Michał Skąpski**

Profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Szczecińskiego; kierownik Katedry Prawa Pracy i Polityki Społecznej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego; autor kilku-

dziesięciu publikacji naukowych poświęconych teoretycznym zagadnieniom prawa pracy, indywidualnym i zbiorowym stosunkom pracy oraz prawnej regulacji rynku pracy.

**prof. dr hab. Andrzej M. Świątkowski**

Profesor zwyczajny w Katedrze Prawa Pracy i Polityki Społecznej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego; profesor Jeana Monnet europejskiego prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

**dr hab. Krzysztof Walczak**

Adiunkt na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego; wspólnik i konsultant w firmie prawniczej; kierownik studiów podyplomowych na Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie; współautor komentarzy do Kodeksu pracy, aktów wykonawczych do Kodeksu pracy oraz ustaw z zakresu zbiorowego prawa pracy; autor ponad 150 publikacji z zakresu polskiego i europejskiego prawa pracy.

**dr hab. Mirosław Włodarczyk**

Profesor Uniwersytetu Łódzkiego; kierownik Katedry Prawa Ubezpieczeń Społecznych i Polityki Społecznej na Wydziale Prawa i Administracji UŁ; kierownik Zakładu Prawa Rynku Pracy w Katedrze Prawa Pracy na WPiA UŁ; specjalista w dziedzinie indywidualnego i zbiorowego prawa pracy oraz prawa rynku pracy; autor ponad sześćdziesięciu publikacji naukowych dotyczących zatrudniania młodocianych, źródeł prawa pracy, podmiotów i treści prawa stosunku pracy oraz regulacji prawnych rynku pracy.

**dr hab. Teresa Wyka**

Profesor Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie; kierownik Zakładu Prawa Ochrony Pracy w Katedrze Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego i Katedry Prawa Pracy w Akademii Leona Koźmińskiego; członek Łódzkiego Towarzystwa Naukowego; prodziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego. Jej główne zainteresowania badawcze koncentrują się wokół prawnych zagadnień bezpieczeństwa i ochrony zdrowia zatrudnionych w zakresie indywidualnego i zbiorowego prawa pracy, ochrony danych osobowych w stosunkach pracy oraz aksjologii prawa pracy. Jest autorką kilkudziesięciu publikacji naukowych z zakresu prawa pracy.

**dr hab. Alina Wypych-Żywicka**

Profesor w Katedrze Prawa Pracy na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Specjalizuje się w problematyce ustania stosunku pracy, urlopach wypoczynkowych, klauzulach generalnych i wykładni. W ostatnim czasie jej zainteresowania badawcze koncentrują się

wokół zabezpieczenia społecznego, szczególnie renty rodzinnej, zasad ubezpieczenia społecznego i konstrukcji ryzyk zabezpieczenia społecznego. Jest autorką kilkudziesięciu publikacji naukowych z zakresu prawa pracy i zabezpieczenia społecznego.

# SPIS TREŚCI

Słowo wstępne .....	17
<b>Rozdział 1</b>	
Pojęcie i systematyka zatrudnienia niepracowniczego .....	21
<b>Rozdział 2</b>	
Zatrudnienie niepracownicze z perspektywy polityki społecznej i rynku pracy .....	27
2.1. Zatrudnienie niepracownicze a system prawa pracy .....	27
2.2. Wymiary elastyczności rynku pracy a zatrudnienie niepracownicze .....	30
2.3. Deregulacja, elastyczność i atypowe formy zatrudnienia a zatrudnienie niepracownicze .....	34
2.4. Zatrudnienie niepracownicze na polskim rynku pracy .....	39
2.5. Zatrudnienie niepracownicze na rynku pracy a system prawa pracy – wnioski <i>de lege lata</i> i <i>de lege ferenda</i> .....	42
<b>Rozdział 3</b>	
Cywilnoprawne zatrudnienie niepracownicze .....	47
3.1. Uwagi wstępne .....	47
3.2. Swoboda wyboru podstaw i ram prawnych zatrudnienia .....	57
3.3. Wspólne właściwości ( <i>communis specialitatis</i> ) zatrudnienia pracowniczego i niepracowniczego .....	68
3.4. Cechy wyróżniające ( <i>differentia specifica</i> ) niepracownicze zatrudnienie o charakterze cywilnoprawnym .....	114
3.4.1. <i>Differentia specifica</i> cywilnoprawnego zatrudnienia wypracowane w judykaturze .....	114
3.4.2. Umowa zlecenia .....	133
3.4.3. Umowy o świadczenie usług .....	138
3.4.4. Umowa agencyjna .....	138
3.4.5. Umowa o dzieło .....	139
3.4.6. Kontrakt menedżerski .....	143
3.4.6.1. Kontrakt menedżerski w sektorze publicznym .....	145
3.4.6.2. Kontrakt menedżerski w sektorze prywatnym .....	151
3.4.7. Podsumowanie .....	156
3.5. Stosunek zatrudnienia <i>fundamentum institutiae societatis</i> .....	158



**Rozdział 4**

Zatrudnienia niepracownicze w organizacjach spółdzielczych .....	161
4.1. Uwagi wstępne .....	161
4.2. Stosunek członkostwa jako podstawa świadczenia pracy w spółdzielniach produkcji rolnej oraz innych spółdzielniach zajmujących się produkcją rolną .....	162
4.3. Umowy prawa cywilnego jako podstawa świadczenia pracy w organizacjach spółdzielczych .....	180
4.3.1. Spółdzielnie produkcji rolnej oraz inne spółdzielnie zajmujące się produkcją rolną .....	180
4.3.2. Spółdzielnie pracy .....	184

**Rozdział 5**

Zatrudnienie niepracownicze na podstawie umowy o pracę nakładczą .....	191
5.1. Umowa o pracę nakładczą jako pojęcie języka prawnego .....	191
5.2. Umowa o pracę nakładczą jako podstawa zatrudnienia .....	193
5.3. Źródła prawa kształtujące sytuację prawną osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę nakładczą .....	197
5.4. Zakres uprawnień pracowniczych przyznanych wykonawcom pracy nakładczej .....	208
5.4.1. Uprawnienia w zakresie ochrony sytuacji materialnej wykonawców pracy nakładczej .....	209
5.4.2. Ochrona przed rozwiązaniem umowy o pracę nakładczą .....	214
5.4.3. Ochrona zdrowia i życia wykonawców pracy nakładczej .....	217
5.4.4. Uprawnienia urlopowe .....	218
5.4.5. Zaliczanie okresów pracy nakładczej i rozstrzygnięcie sporów ze stosunku pracy nakładczej .....	219
5.4.6. Uprawnienia zbiorowe wykonawców pracy nakładczej .....	219
5.5. Charakter prawny zatrudnienia nakładczego .....	220

**Rozdział 6**

Zatrudnienie niepracownicze na podstawie umowy o praktykę oraz staż absolwencki .....	224
6.1. Charakter prawny .....	224
6.2. Nawiązanie umowy o staż absolwencki .....	227
6.3. Treść umowy o praktykę absolwencką .....	230
6.4. Rozwiązanie umowy o praktykę absolwencką .....	234
6.5. Stosunek prawny stażu .....	235
6.5.1. Charakter prawnego stosunku stażu .....	235
6.5.2. Nawiązanie prawnego stosunku stażu .....	243
6.5.3. Treść stażowego stosunku prawnego .....	248
6.5.4. Ustanie stażowego stosunku prawnego .....	254

**Rozdział 7**

Niepracownicze zatrudnienie dzieci .....	256
--	-----

**Rozdział 8**

Zatrudnienie niepracownicze wolontariuszy .....	274
8.1. Uwagi wstępne .....	274

8.2.	Zakres znaczeniowy pojęcia „wolontariusz”	277
8.3.	Porozumienie o wykonywaniu świadczeń	281
8.3.1.	Strony porozumienia	281
8.3.2.	Forma porozumienia	285
8.3.3.	Treść porozumienia	286
8.3.4.	Charakter prawny porozumienia	288
8.4.	Obowiązki korzystającego	289
8.5.	Uprawnienia wolontariusza	294
8.6.	Wolontariat międzynarodowy	296
8.7.	Podsumowanie	297

## Rozdział 9

Zatrudnienie niepracownicze w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej	298
9.1. Geneza samozatrudnienia	298
9.2. Pojęcie samozatrudnienia	306
9.2.1. Terminologia	306
9.2.2. Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej	309
9.2.3. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych	310
9.2.4. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych	312
9.2.5. Podejście doktrynalne do pojęcia samozatrudnienie	314
9.3. Zakładanie działalności gospodarczej	316
9.3.1. Formalności urzędowe	316
9.3.2. Biznesplan przedsięwzięcia	318
9.3.3. Finansowanie działalności	320
9.4. Koszty prowadzenia działalności	323
9.4.1. Opodatkowanie	324
9.4.2. Ubezpieczenia społeczne	325
9.5. Prawa i obowiązki samozatrudnionego w trakcie prowadzenia działalności	327
9.6. Zakaz dyskryminacji	329
9.7. Zawieszenie prowadzenia działalności	331
9.8. Zakończenie działalności gospodarczej	333

## Rozdział 10

Statusy zatrudnienia sportowców profesjonalnych	334
10.1. Uwagi wstępne	334
10.2. Statusy sportowców profesjonalnych w świetle ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie	335
10.3. Statusy sportowców profesjonalnych według regulacji wybranego polskiego związku sportowego	337
10.4. Statusy zawodników profesjonalnych w świetle regulacji klubów sportowych	339
10.5. Statusy sportowców profesjonalnych według zawieranych z nimi kontraktów	341
10.6. Ujednoczenie statusu pracowniczego oraz statusu cywilnoprawnego sportowców profesjonalnych	344
10.7. Samozatrudnienie sportowców profesjonalnych	345
10.8. Status stypendysty sportowego	349

10.9. Regulacje ochronne statusów zawodników profesjonalnych .....	351
10.10. Kary zawodników profesjonalnych stosowane przez kluby sportowe .....	352
10.11. Nagrody za wyniki sportowe .....	355
10.12. Swoboda wyboru form zatrudnienia sportowców profesjonalnych .....	356
10.13. Wielowarstwowe regulacje statusów sportowców .....	357
10.14. Problemy regulacyjne w zakresie statusów sportowców profesjonalnych .....	359
10.15. Stosunki prawne sportowców ze związkami oraz federacjami sportowymi .....	362
10.16. Podsumowanie .....	362

## Rozdział 11

Naukowoprawnie zatrudnienie niepracownicze .....	366
11.1. Uwagi wstępne .....	366
11.2. Kształcenie młodych kadr naukowych w ujęciu porównawczym .....	368
11.3. Studia doktoranckie w świetle obowiązujących przepisów prawnych .....	371
11.3.1. Wpływ procesu bolońskiego na kształt prawny studiów doktoranckich w Polsce .....	371
11.3.2. Charakter prawny statusu uczestnika studiów doktoranckich .....	372
11.3.3. Możliwość łączenia statusu doktoranta ze statusem pracownika ...	375
11.3.4. Możliwość zaliczania okresu studiów doktoranckich do okresu pracy warunkującego uprawnienia pracownicze .....	377
11.3.5. Status prawny doktoranta a jego obowiązki .....	378
11.3.6. Status prawny doktoranta a jego uprawnienia .....	384
11.4. Podsumowanie .....	389

## Rozdział 12

Administracyjnoprawne zatrudnienie niepracownicze .....	391
12.1. Charakter prawny niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego .....	391
12.1.1. Uwagi wstępne .....	391
12.1.2. Poglądy literatury i orzecznictwa na temat istoty niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego (służbowego) .....	393
12.1.3. Pojęcie i przedmiot niepracowniczego zatrudnienia służbowego ..	402
12.2. Nawiązanie niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego .....	414
12.2.1. Strony niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego .....	414
12.2.1.1. Podmiot służbowy .....	414
12.2.1.2. Funkcjonariusz i żołnierz .....	423
12.2.2. Postępowanie kwalifikacyjne .....	425
12.2.3. Charakter aktu mianowania .....	428
12.2.4. Forma i treść aktu mianowania .....	429
12.2.5. Ślubowanie .....	432
12.3. Przekształcenie niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego (służbowego) .....	433
12.3.1. Przeniesienie na podstawie formalnie i materialnie jednostronnego aktu prawnego przełożonego .....	435
12.3.2. Przeniesienie w trybie współdziałania stron .....	438

12.3.3.	Inne zdarzenia powodujące zmianę stosunku służbowego .....	440
12.4.	Uprawnienia funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych .....	442
12.4.1.	Pojęcie uprawnień i ich podział .....	442
12.4.2.	Urlopy wypoczynkowe i inne zwolnienia od pełnienia służby .....	444
12.4.2.1.	Urlop wypoczynkowy .....	444
12.4.2.2.	Urlop bezpłatny .....	445
12.4.2.3.	Urlop szkoleniowy .....	446
12.4.2.4.	Urlop okolicznościowy .....	447
12.4.2.5.	Urlop zdrowotny .....	448
12.4.3.	Uprawnienia płacowe .....	450
12.4.4.	Uprawnienia związane z rodzicielstwem .....	452
12.4.5.	Uprawnienia o charakterze socjalno-bytowym .....	454
12.4.5.1.	Zasilek na zagospodarowanie .....	454
12.4.5.2.	Prawo do zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych .....	454
12.4.5.3.	Dopłata do wypoczynku .....	455
12.4.5.4.	Zwrot kosztów przejazdu .....	456
12.4.6.	Uprawnienia związane z ustaniem stosunku służbowego .....	456
12.5.	Obowiązki funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych .....	457
12.5.1.	Pojęcie obowiązków i ich podział .....	457
12.5.2.	Podstawowe obowiązki związane z pełnieniem służby .....	460
12.5.2.1.	Obowiązek wykonywania poleceń (rozkazów) .....	460
12.5.2.2.	Obowiązek przestrzegania prawa .....	463
12.5.2.3.	Obowiązek zachowania tajemnic związanych ze służbą .....	464
12.5.2.4.	Obowiązek strzeżenia godności służby .....	465
12.5.3.	Obowiązki dodatkowe związane z pełnieniem służby .....	467
12.5.3.1.	Obowiązek podnoszenia kwalifikacji zawodowych .....	467
12.5.3.2.	Obowiązek poddania się okresowemu opiniowaniu służbowemu .....	468
12.5.3.3.	Obowiązek składania oświadczeń majątkowych .....	470
12.5.4.	Szczególne zakazy i ograniczenia związane z pełnieniem służby ..	472
12.5.4.1.	Zakaz przynależności partyjnej oraz ograniczenia związane z członkostwem w stowarzyszeniach i innych organizacjach .....	472
12.5.4.2.	Zakaz podejmowania dodatkowego zatrudnienia .....	474
12.5.4.3.	Zakaz działalności związkowej i uczestniczenia w strajku .....	476
12.5.4.4.	Obowiązek powiadamiania o zamiarze wyjazdu za granicę .....	478
12.6.	Ustanie niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych .....	479
12.6.1.	Pojęcie ustania .....	479

12.6.2. Rozwiązanie niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych .....	480
12.6.2.1. Warunki prawidłowości rozwiązania niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych .....	480
12.6.2.2. Obowiązki przełożonego związane ze zwolnieniem ze służby .....	499
12.6.3. Wygaśnięcie niepracowniczego stosunku zatrudnienia typu administracyjnoprawnego funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych .....	500
12.6.4. Uprawnienia w razie naruszenia przepisów o rozwiązywaniu i wygaszaniu niepracowniczych stosunków służbowych .....	501
12.6.5. Odwołanie kierownika (szefa) służby .....	505

### Rozdział 13

Ustrojowoprawne zatrudnienie niepracownicze .....	508
13.1. Uwagi wstępne .....	508
13.2. Konstytucyjny charakter stosunku zatrudnienia parlamentarzystów .....	510
13.3. Charakter warunków wykonywania mandatu .....	513
13.4. Pracownicze uprawnienia parlamentarzysty .....	514
13.5. Uposażenie posłów i senatorów .....	517
13.6. Świadczenia z tytułu wypadków .....	522
13.7. Świadczenia zdrowotne .....	523
13.8. Odprawy .....	523
13.9. Fundusz świadczeń socjalnych .....	524
13.10. Dieta parlamentarna i bezpłatne przejazdy .....	525

### Rozdział 14

Penalnoprawne zatrudnienie niepracownicze .....	526
14.1. Zatrudnienie typu penalnego .....	526
14.1.1. Uwagi wstępne .....	526
14.1.2. Rola pracy w procesie wykonywania kary pozbawienia wolności .....	527
14.1.3. Obowiązek pracy skazanych a zakaz pracy przymusowej .....	529
14.1.4. Kwestia prawa do pracy skazanych .....	532
14.1.5. Skierowanie do pracy jako podstawa niepracowniczego zatrudnienia typu penalnego .....	536
14.1.5.1. Uwagi wstępne .....	536
14.1.5.2. Charakter stosunku prawnego, w ramach którego świadczona jest praca .....	538
14.1.5.3. Status skazanego zatrudnionego na podstawie skierowania do pracy .....	542
14.1.6. Podstawy świadczenia przez skazanych pracy dobrowolnej .....	565
14.1.6.1. Umowa o pracę jako podstawa zatrudnienia skazanych .....	565
14.1.6.2. Inne niż umowa o pracę podstawy świadczenia przez skazanych odpłatnej pracy dobrowolnej .....	582
14.1.7. Podsumowanie .....	589
14.2. Wykonywanie pracy w warunkach ograniczonej wolności .....	592
14.2.1. Uwagi wstępne .....	592

14.2.2. Obowiązek prawny wykonywania pracy .....	595
14.2.3. Formy prawno-organizacyjne wykonywania kary ograniczenia wolności .....	598
14.2.4. Naruszenie standardów międzynarodowych o zakazie pracy przymusowej .....	600
14.2.5. Legalny obowiązek wykonywania pracy przez skazanych .....	607
14.2.6. Alternatywne formy wykonywania kary ograniczenia wolności ...	608
14.2.6.1. Uwagi wstępne .....	608
14.2.6.2. Obowiązek wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne .....	608
14.2.7. Podsumowanie .....	611
<b>Rozdział 15</b>	
Praca nierejestrowana .....	612
15.1. Uwagi wstępne .....	612
15.2. Praca nierejestrowana a nielegalne zatrudnienie lub nielegalna inna praca zarobkowa .....	617
15.3. Legalność zatrudnienia cudzoziemców .....	623
15.4. Prawne metody zwalczania i zapobiegania pracy nierejestrowanej .....	632
15.4.1. Uprawnienia Państwowej Inspekcji Pracy, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, organów podatkowych oraz kontroli skarbowej .....	632
15.4.2. Uprawnienia Straży Granicznej i jej współdziałanie z innymi organami .....	635
15.5. Podsumowanie .....	645
<b>Rozdział 16</b>	
Stosowanie przepisów bhp w niepracowniczym zatrudnieniu .....	650
16.1. Cel i zakres badań .....	650
16.2. Przyczyny i zakres stosowania przepisów bhp poza stosunkiem pracy .....	654
16.3. Stosowanie przepisów bhp poza stosunkiem pracy w razie świadczenia pracy w celach zarobkowych .....	661
16.3.1. Świadczenie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych i samozatrudnienia .....	661
16.3.2. Stosowanie przepisów bhp w razie zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych .....	667
16.3.3. Stosowanie przepisów bhp wobec skazanych zatrudnionych na podstawie skierowania .....	672
16.4. Stosowanie przepisów bhp w razie świadczenia pracy w celach innych niż zarobkowe .....	674
16.5. Ocena stosowania przepisów bhp poza stosunkiem pracy .....	678
<b>Rozdział 17</b>	
Zbiorowe prawo pracy a zatrudnienie niepracownicze .....	681
<b>Rozdział 18</b>	
Prawo do sądu a zatrudnienie niepracownicze .....	694
<b>Rozdział 19</b>	
Położenie socjalne osób pozostających w zatrudnieniu niepracowniczym ....	702
19.1. Uwagi wstępne .....	702

19.2. Położenie socjalne osób pozostających w cywilnoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	705
19.3. Położenie socjalne osób pozostających w gospodarczoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	712
19.4. Położenie socjalne osób pozostających w handlowoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	721
19.5. Położenie socjalne osób pozostających w administracyjnoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	722
19.6. Położenie socjalne osób pozostających w penalnoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	727
19.7. Położenie socjalne osób pozostających w ustrojowoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	729
19.8. Położenie socjalne osób pozostających w społecznoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	732
19.9. Położenie socjalne osób pozostających w socjalnoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	735
19.10. Położenie socjalne osób pozostających w naukowoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	739
19.11. Położenie socjalne osób pozostających w sportowoprawnych stosunkach zatrudnienia .....	741
<b>Wykaz skrótów</b> .....	743
<b>Bibliografia</b> .....	751
<b>Orzecznictwo</b> .....	793
<b>Indeks rzeczowy</b> .....	805

## SŁOWO WSTĘPNE

W 2015 r. mija ćwierćwiecze od wprowadzenia w Polsce zrębów gospodarki rynkowej. Jej upowszechnienie radykalnie wpłynęło na funkcjonowanie szeroko pojmowanych stosunków pracy. W następstwie wieloletnich reform w warunkach posttransformacyjnych praca jest świadczona przez zatrudnionych na silnie zdyferencjalizowanych podstawach. Tradycyjne pracownicze zatrudnienie pod wpływem rozmaitych czynników ekonomicznych, społecznych i technologicznych ulega powolnej, acz permanentnie postępującej erozji. Tego rodzaju zjawisko społeczne stawia przed nauką prawa pracy problemy związane z zatrudnieniem niepracowniczym. W tym miejscu warto zaakcentować, że legalna definicja prawa pracy jest dość powszechnie przez doktrynę uznawana za nieodpowiadającą pełnemu zakresowi przedmiotowemu prawa pracy. Z dawien dawna wskazywano w niej na wielowymiarowość stosunków wyznaczających status osób świadczących pracę. Już na przełomie lat 70. i 80. ubiegłego stulecia zaczęto formułować poglądy znacząco rozszerzające obszar nauki prawa pracy poza relacje łączące pracownika i pracodawcę. *De lege lata* zyskały one zakorzenienie normatywne w akcie najwyższej rangi. Artykuł 24 Konstytucji RP, statuując ochronę pracy, nie różnicując jej podstaw na pracowniczą i niepracowniczą, tym samym obejmuje swym zakresem każdy rodzaj zatrudnienia. W efekcie legitymizuje rozszerzenie przedmiotowe zakresu nauki prawa pracy. W tym kontekście normatywnym możliwe jest nawet przyjęcie koncepcji prawa zatrudnienia, obejmującego normy regulujące świadczenie pracy, zarówno o charakterze prawnopracowniczym, jak i niepracowniczym. Za przyjęciem tego rodzaju opcji przemawia fakt, że inne niż prawo pracy dyscypliny nauki prawa traktują problematykę zatrudnienia w ramach niepracowniczych stosunków zatrudnienia marginesowo. Uprawnione wydaje się nawet stwierdzenie, że jest to swoista *terra incognita*. Ilustracją tej sytuacji może być nauka prawa administracyjnego, która nader rzadko podejmuje problematykę zatrudnienia funkcjonariuszy służb paramilitarnych. W moim przekonaniu wynika to z faktu, że w ramach stosunków służbo-



wych występują silne pierwiastki pracownicze, bezpośrednio bądź pośrednio nawiązujące do instytucji indywidualnego prawa pracy. W konsekwencji tego rodzaju podejście do problematyki niepracowniczych stosunków zatrudnienia ze strony innych nauk prawnych generuje niebezpieczeństwo zaistnienia w tej materii swoistej luki dogmatycznej, która uległaby niewątpliwie pogłębieniu, gdyby doktryna prawa pracy zaniechała badania owych relacji. Nie oznacza to jednak monopolu nauki prawa pracy na tym obszarze. Należy mieć przy tym na uwadze fakt, że sytuacja, w której rozmaite dyscypliny prawnicze obejmują swym zakresem badawczym jedną kategorię niepracowniczego zatrudnienia, może prowadzić do zjawiska swoistej konkurencji lub, co gorsza, dyferencjacji pojęciowo-metodologicznej. Dlatego też, dostrzegając w tym wymiarze rozmaite zagrożenia, reprezentuję stanowisko, że kwestia dogmatycznej przynależności gałęziowej konkretnej kategorii niepracowniczych stosunków zatrudnienia powinna zostać rozstrzygnięta nie poprzez spory kompetencyjne, ale przez korelację badań dogmatycznych i aparatury pojęciowej w wymiarze międzygałęziowym. Syntetyczna analiza tego rodzaju stosunków umożliwia też wskazanie wielopłaszczyznowych zależności zachodzących w szeroko pojmowanych stosunkach pracy.

Obszar badawczy nauki prawa pracy może być z punktu widzenia przedmiotowego dwojako pojmowany. W węższym znaczeniu jego przedmiotem są wyłącznie stosunki związane z zatrudnieniem pracowniczym. Z kolei w szerszym ujęciu jego zakresem, zgodnie z dyrektywą art. 24 Konstytucji RP, mogą zostać objęte także niepracownicze stosunki zatrudnienia. Tego rodzaju konwencja została przyjęta w niniejszym tomie. Pozwoli ona nauce prawa pracy na głębszą refleksję ogólnoteoretyczną na temat pluralizacji podstaw zatrudnienia w warunkach posttransformacyjnej gospodarki rynkowej, umożliwiając konstruowanie uniwersalnych modeli ich funkcjonowania. Prawo zatrudnienia powinno stanowić integralną jego część, tym samym wcielając w życie postulowaną jeszcze w latach 40. XX w.<sup>1</sup> ideę „uzupełnienia” prawa pracy.

Wewnętrzna systematyka tomu VII *Systemu prawa pracy* została oparta na klasycznych kryteriach podmiotowo-przedmiotowych delimitacji niepracowniczych stosunków zatrudnienia. Mam przy tym świadomość, że systematyka ta może budzić kontrowersje. Dokonując podziału materii badawczej, kierowałem się przede wszystkim nie zasadami logiki formalnej, a charakterem i specyfiką konkretnego rodzaju zatrudnienia i dyrektywą kompatybilności wywodów dogmatycznych.

W nauce prawa, co dobitnie dowiodła jej wielowiekowa historia i tradycja, niczego nie rozpoczyna się od początku i nigdy nie wypowiada

---

<sup>1</sup> Por. S. Grzybowski, *Wstęp do nauki prawa pracy*, Kraków 1947, s. 101.

się ostatniego słowa. Wyraźne są więc w tej książce ślady intelektualnego dziedzictwa minionych pokoleń wybitnych przedstawicieli prawa pracy. W prezentowanym dziele, zgodnie z dyrektywą erudycyjności, powołano elementarne i oryginalne opracowania stanowiące fundamenty doktryny prawa, pomijając te, które w ocenie autorów mają charakter odtwórczy lub opisowy. Dlatego prezentowane opracowanie nie może być traktowane jako przewodnik bibliograficzny.

Tom VII *Systemu prawa pracy* jest pracą zbiorową, ale nie wspólną. Zgodnie z ideą autonomiczności badań naukowych wyrażone w nim zapatrywania autorów są wyrazem ich indywidualnych poglądów. W sposób samodzielny decydowali oni o przedstawieniu problemów merytorycznych. Autorom, którzy podjęli trud opracowania poszczególnych aspektów zatrudnienia niepracowniczego, składam także tą drogą serdeczne podziękowania.

W założeniach dzieło to nie jest opracowane wyłącznie na potrzeby nauki prawa, lecz kierowane jest także do przedstawicieli szeroko pojmowanej praktyki. Żywię przekonanie, że przedstawione w nim analizy okażą się użyteczne w prowadzeniu racjonalnego dyskursu prawniczego w wielu środowiskach funkcjonujących w szeroko pojmowanych stosunkach pracy.

Kraków, 10 maja 2015 r.

Krzysztof W. Baran



# ROZDZIAŁ 1

## POJĘCIE I SYSTEMATYKA ZATRUDNIENIA NIEPRACOWNICZEGO

Krzysztof W. Baran

Immanentną cechą stosunków pracy w cywilizacji industrialnej jest pluralizm podstaw świadczenia pracy. Obok zatrudnienia o charakterze prawnopracowniczym masowy wymiar ma także zatrudnienie w ramach innych podstaw. Dla tego opracowania centralne znaczenie ma więc zdekodowanie pojęcia zatrudnienia niepracowniczego, w szczególności oznaczenia jego zakresu podmiotowego i przedmiotowego. Jest to o tyle skomplikowane zadanie, że dotychczas nie zostało ono kompleksowo<sup>1</sup> zdefiniowane na płaszczyźnie normatywnej. W tej sytuacji punktem wyjścia będą ustalenia poczynione w doktrynie prawa pracy, która to dyscyplina, jako jedyna, zajmuje się tą problematyką w ujęciu ogólnoteoretycznym.

Zatrudnienie niepracownicze jest pojmowane w nauce prawa w zróżnicowany sposób<sup>2</sup>. Opierając się na zasadach idealistycznej teorii nauki, można wyróżnić dwa podstawowe zakresy znaczeniowe. W ujęciu węższym przez pojęcie zatrudnienia niepracowniczego pojmuje się świadczenie pracy na podstawach cywilnoprawnych<sup>3</sup> lub/i samozatrudnienia<sup>4</sup>. W ramach tej formuły merytorycznej istnieje też nieco szersze ujęcie przedmiotowe, w którym wskazuje się, że wspólną cechą zatrudnienia jest zobowiązanie do świadczenia pracy za wynagrodzeniem, przy czym występuje ono na innych warunkach niż pracownicze<sup>5</sup>. Z kolei

---

<sup>1</sup> Por. definicję zatrudnienia w art. 2 ust. 1 pkt 43 u.p.z.

<sup>2</sup> Literatura prawa pracy nader często posługuje się pojęciem „nietypowe stosunki zatrudnienia”. W tym miejscu należy zaakcentować, że pojęcie to nie jest w wymiarze podmiotowym tożsame z pojęciem „niepracownicze stosunki zatrudnienia”. W ramy tego pierwszego wchodzi bowiem również relacje prawnopracownicze, jak choćby telepraca czy zatrudnienie pracowników tymczasowych. W relacji logicznej między tymi pojęciami zachodzi stosunek krzyżowania.

<sup>3</sup> Por. A. Musiała, *Zatrudnienie niepracownicze*, Warszawa 2011, s. 78 i n.

<sup>4</sup> Z. Hajn, *Elastyczność popytu na pracę w Polsce. Aspekty prawne* (w:) *Elastyczne formy zatrudnienia i organizacji pracy a popyt na pracę w Polsce*, pod red. E. Kryńskiej, Warszawa 2003, s. 76.

<sup>5</sup> Por. J. Jończyk, *Prawo pracy*, Warszawa 1992, s. 102; Z. Kubot, *Szczególne formy zatrudnienia i samozatrudnienia* (w:) *Szczególne formy zatrudnienia*, pod red. Z. Kubota, Wroc-

w szerokim ujęciu zatrudnienie niepracownicze jest pojmowane jako przeciwieństwo zatrudnienia pracowniczego<sup>6</sup>. Tego rodzaju koncepcja za swą podstawę ma logiczne uzasadnienie. Kierując się bowiem zasadami logiki formalnej, można przyjąć, że między pojęciami zatrudnienie pracownicze a zatrudnienie niepracownicze zachodzi relacja wykluczania w postaci sprzeczności. Jeżeli natomiast pojęcie zatrudnienia będziemy pojmowali jako wszelką – także incydentalną – pracę, to uprawnione wydaje się stwierdzenie, że mamy tu do czynienia z logiczną relacją przeciwieństwa.

Negatywna definicja zatrudnienia niepracowniczego nie wydaje się w pełni trafna ze względu na swój, w istocie nieograniczony, zakres przedmiotowy. Dlatego też za merytorycznie uzasadnioną uważam definicję heterogeniczną, zgodnie z którą zatrudnienie niepracownicze obejmuje wszelkie nieincydentalne świadczenia pracy<sup>7</sup>, z wyjątkiem klasycznie pojmowanego<sup>8</sup> zatrudnienia o charakterze prawnopracowniczym<sup>9</sup>. Definicja ta obejmuje więc także swym zakresem periodyczne i nieskooperowane świadczenie pracy o charakterze niezarobkowym. Jej zaletą jest to, że pozwala na kompleksową analizę rozmaitych form zatrudnienia występujących w cywilizacji przemysłowej.

Centralne znaczenie w wymiarze ogólnoteoretycznym ma systematyka zatrudnienia niepracowniczego. W klasycznym ujęciu w doktrynie prawa<sup>10</sup> wyróżniono cztery rodzaje niepracowniczych stosunków zatrudnienia o charakterze:

- cywilnoprawnym<sup>11</sup>,
- administracyjnoprawnym<sup>12</sup>,
- penalnoprawnym,
- ustrojowoprawnym.

---

ław 2000, s. 13. Por. też A. Kijowski, J. Jankowiak, *Instytucja prawna zatrudnienia zarządcy zakładu pracy w perspektywie kodyfikacji prawa pracy*, RPEiS 2006, z. 1, s. 19 i n.

<sup>6</sup> Por. B.M. Ćwiertniak (w:) *Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych*, pod red. K.W. Barana, Warszawa 2013, s. 139 i n.

<sup>7</sup> Dotyczy to także zatrudnienia nierejestrowanego.

<sup>8</sup> Mam tu na myśli powszechnie aprobowane kryteria selekcyjne stosunku pracy, tj.: dobrowolność, osobistość świadczenia pracy, podporządkowanie pracownika oraz ryzyko pracodawcy.

<sup>9</sup> Por. T. Zieliński, *Prawo pracy. Zarys systemu*, t. 1, Warszawa–Kraków 1986, s. 5 i n.

<sup>10</sup> Por. W. Sanetra, *Uwagi w kwestii zakresu podmiotowego kodeksu pracy* (w:) *Prawo pracy a wyzwania XXI wieku. Księga jubileuszowa Profesora Tadeusza Zielińskiego*, pod red. M. Matey-Tyrowicz, L. Nowackiego, B. Wagner, Warszawa 2002, s. 315.

<sup>11</sup> Por. J. Stelina (w:) *Zarys systemu prawa pracy*, t. 1. *Część ogólna prawa pracy*, pod red. K.W. Barana, Warszawa 2010, s. 88–89.

<sup>12</sup> Por. T. Kuczyński, *Właściwość sądu administracyjnego w sprawach ze stosunków służbowych*, Wrocław 2000, s. 50 i n.

Kierując się dyrektywą kompleksowości analizy dogmatycznej, uważam, że wymagają one uzupełnienia<sup>13</sup> o stosunki:

- gospodarczoprawne,
- handlowoprawne,
- społecznoprawne,
- naukowoprawne,
- sportowoprawne.

Obok kryterium przynależności gałęziowej podstawą ich wyróżnienia jest też cel i specyfikacja świadczonej pracy. Opracowując tę systematykę, miałem na uwadze przedstawienie możliwie najszerszego spektrum niepracowniczych stosunków zatrudnienia. Mam przy tym świadomość, że w niektórych przypadkach brak obiektywnych, a zatem normatywnie ścisłych kryteriów delimitacyjnych, które w sposób niebudzący wątpliwości pozwalałaby na jednoznaczne zakwalifikowanie świadczonej pracy.

Trudności delimitacyjne nie zwalniają jednak przedstawicieli doktryny prawa od podejmowania prób w tej materii. Zanim jednak przedstawię własne propozycje, konieczna jest skrótowa charakterystyka poszczególnych podstaw zatrudnienia. Ze względu na wysoki poziom ogólności tej części opracowania zostanie ona podjęta na podstawie idealizacyjnej teorii nauki<sup>14</sup>. Najogólniej rzecz ujmując, polega ona na tym, że w sposób uproszczony przedstawia charakteryzowany przedmiot, abstrahując od tych jego cech, które ze względu na jego cechy badawcze zostały uznane za nieistotne na konkretnym poziomie rozważań. Skutkiem stosowania tego rodzaju metody analizowane kategorie niepracowniczych stosunków zatrudnienia mają deskryptywno-generalizujący charakter, ze względu na przyjęty wyidealizowany kontekst normatywny.

Rozważania rozpocznę od zatrudnienia cywilnoprawnego<sup>15</sup>. Jego wspólną cechą w gospodarce wolnorynkowej jest autonomia stron stosunku prawnego. Pozostaje ona skorelowana z – przynajmniej formalną – równością stron. Cechy te w szerokim zakresie występują nie tylko w klasycznych umowach kodeksowych, ale również kontraktowych, mena-

<sup>13</sup> K.W. Baran, *O systematyce i delimitacji niepracowniczych stosunków zatrudnienia* (w:) *Z zagadnień prawa pracy i prawa socjalnego. Księga Jubileuszowa Profesora Huberta Szurgacza*, pod red. Z. Kubota, T. Kuczyńskiego, Wrocław 2011, s. 29.

<sup>14</sup> Por. L. Nowak, *Wstęp do idealizacyjnej teorii nauki*, Warszawa 1977, s. 62 i n.

<sup>15</sup> Por. J. Stelina (w:) *Zarys systemu prawa pracy*, t. 1..., s. 88–89; M. Gersdorf, *Umowa o pracę, umowa o dzieło, umowa zlecenia*, Warszawa 1993, *passim*; A. Musiała, *Zatrudnienie...*, s. 78 i n.

Tom VII *Systemu Prawa Pracy* prezentuje zagadnienie niepracowniczych stosunków zatrudnienia. W publikacji szczegółowo omówiono zarówno przypadki dopuszczalności stosowania tych form zatrudnienia, jak i warunki w jakich praca na ich podstawie może być świadczona. Autorzy analizują przedmiotową problematykę nie tylko z punktu widzenia dziedzin prawa, z których wywodzą się poszczególne typy zatrudnienia niepracowniczego, ale przede wszystkim przedstawiają ich związek z przepisami prawa pracy.

W opracowaniu opisano wszystkie najważniejsze formy wykonania pracy na innej podstawie niż stosunek pracy, m.in.:

- cywilnoprawne zatrudnienie niepracownicze,
- zatrudnienia niepracownicze w organizacjach spółdzielczych,
- zatrudnienie niepracownicze na podstawie umowy o pracę nakładczą,
- zatrudnienie niepracownicze na podstawie umowy o praktykę oraz staż absolwencki,
- niepracownicze zatrudnienie dzieci,
- zatrudnienie niepracownicze wolontariuszy,
- zatrudnienie niepracownicze w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej,
- zatrudnienie sportowców profesjonalnych,
- naukowoprawne zatrudnienie niepracownicze,
- administracyjnoprawne zatrudnienie niepracownicze,
- ustrojowoprawne zatrudnienie niepracownicze,
- penalnoprawne zatrudnienie niepracownicze,
- pracę nierejestrowaną.

Publikacja prezentuje również problematykę dotyczącą praw i obowiązków stron niepracowniczych stosunków zatrudnienia, w szczególności w zakresie stosowania przepisów bhp, regulacji zbiorowego prawa pracy, praw socjalnych czy prawa do sądu.

Poglądy przedstawione przez wybitnych przedstawicieli nauki prawa pracy rozstrzygają szereg wątpliwości pojawiających się na tle stosowania niepracowniczych form zatrudnienia oraz zawierają liczne postulaty zmian w obecnie obowiązujących regulacjach.

Książka przeznaczona jest nie tylko dla przedstawicieli nauki prawa pracy, lecz także dla praktyków, zwłaszcza sędziów, adwokatów, radców prawnych i pracowników działów HR. Powinna mieć również zastosowanie w kwalifikowanej dydaktyce prawniczej, przede wszystkim na studiach drugiego i trzeciego stopnia.

ISBN 978-83-264-8225-0



9 788326 482250

**Cena 280 zł**  
(w tym 5% VAT)

**Zamówienia:**

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01  
zamowienia.ksiazki@wolterskluwer.pl  
www.wolterskluwer.pl  
księgarnia internetowa www.profinfo.pl



9788326482250 W01P01